

аксіонім *лепота* має синкретичне значення, позначає дуалізм краси зовнішньої та внутрішньої, фізичної та моральної.

Ключові слова: концепт, лінгвокультура, аксіологічне значення, сербська мова, ідіом.

О. Н. Новак

АКСИОЛОГИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ КОНЦЕПТА *ЛЕПОТА* В СЕРБСКОЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРЕ

Статья посвящена анализу структуры и аксиологического значения концепта ЛЕПОТА в сербской лингвокультуре. Проанализированное значение ключевого слова, производных от него, а также идиомов, позволяет утверждать, что ЛЕПОТА является ключевым культурным концептом и требует особого внимания при обучении сербскому языку как иностранному. Аксионим *лепота* имеет синкретическое значение, выражает красоту физическую и морально-нравственную.

Ключевые слова: концепт, лингвокультура, аксиологическое значение, сербский язык, идиома.

Надійшла до редакції 10.10.2016 р.

O. Perišić Arsić,

Dipartimento di Lingue e Letterature straniere e Culture moderne,
dottorand (Digital Humanities),
Università Degli studi di Torino,
Via S. Ottavio, 20–10124, Torino,
tel. : 0116709715,
oljaarsic@hotmail.com

PODSTICANJE VEŠTINE USMENOG IZRAŽAVANJA U NASTAVI SRPSKOG KAO STRANOG JEZIKA

U radu se bavimo analizom usmenih izlaganja odraslih polaznika kurseva srpskog jezika kao stranog na nivou B2 i C1. U okviru redovne

provere usvojenog znanja zadatak je bio da učenici opišu jednu fotografiju, samostalno i bez pomoći nastavnika. Cilj je bio da se proveri sposobnost učenika da na efikasan i razumljiv način iznesu svoje mišljenje ili opišu ono što vide te da se utvrdi značaj strategija izbegavanja kojima se učenici služe. Preslušavanjem audio snimaka putem autoevaluacije dobijaju povratnu informaciju o stečenom znanju i napredovanju u nastavi kao i o greškama koje se na ovaj način lakše uočavaju. U radu se stoga fokusiramo na evaluaciju usmenog izražavanja, neophodne radi poboljšanja i unapređivanja didaktike. Testiranje je dovelo do interesantnih rezultata u pogledu grešaka koje se javljaju u odnosu na nivo poznavanja jezika i ostale karakteristike polaznika (obrazovanje, poznavanje drugih stranih jezika, spontanost u komunikaciji).

Ključne reči: usmeno izlaganje, srpski kao strani jezik, evaluacija, autoevaluacija, analiza grešaka.

Usmerenost savremenog čoveka na komunikaciju, posebno podstaknutu brzim razvojem tehnologije, utiče na to da se polaznici kurseva stranih jezika već od najnižih nivoa fokusiraju na razvijanje usmenog izražavanja. U zajedničkom evropskom referentnom okviru za jezike (Common European Framework of Reference) osim tradicionalnih jezičkih veština (slušanje, pisanje, čitanje i govor) uvedena je razlika između *spoken production* (između ostalog predmet ovog rada) i *spoken interaction*. U skladu sa modernim, komunikativnim pristupima u učenju jezika, mnogi predavači se trude da već od prvih časova potenciraju interakciju među polaznicima. Ona se u učionici odvija između studenata ili između studenta i nastavnika koji se trudi da stimuliše i ohrabri učenike, potpitanjima, ispravljanjem ili sugerisanjem odgovora. Centralni subjekt nastave treba da bude učenik, a uloga nastavnika bi trebalo da od *teacher-centered* pređe u *teacher-peripheral* [1]. No i pored toga, posebno na početku učenja jezika, učenici vide nastavnika kao centralnu figuru i svojevrsnog medijatora koji treba da ih vodi u procesu učenja. Na nastavniku je da pronađe pravu ravnotežu i uspešno organizuje nastavu tako da zadovolji svoje nastavne ciljeve ali i da izađe u susret potrebama učenika. Za korektnu i efikasnu komunikaciju neophodna je lingvistička

kompetencija i poznavanje gramatičkih pravila ali i pragmatička i sociokulturološka kompetencija.

Primenom afektivno-humanističkog metoda u nastavi olakšavamo komunikaciju u nastavi stvaranjem opuštene atmosfere, a potpitanjima, sugestijama, gestikuliranjem ili mimikom podstičemo samo izražavanje. Time se međutim udaljavamo od autentične komunikacije koja predviđa samostalan nastup učenika i oslanjanje o sopstvene snage. S obzirom da nije moguće predvideti sve reakcije sagovornika u procesu interlokucije mislimo da polaznici prevashodno moraju da se osamostale da na siguran i samouveren način iznesu svoje mišljenje ili bilo kakvu vrstu opažanja. U tom cilju testirali smo učenike tako što smo im ponudili fotografiju koju je trebalo da opišu bez dodatnih pitanja ili pomoći sa strane. Testiranje je sastavni deo u nastavi stranog jezika, neophodno kako bi se na vreme uvidela priroda grešaka i blagovremeno osmislile strategije u njihovom prevazilaženju [6]. Nedostatak testiranja u nastavi može dovesti do toga da se predavač nađe uskraćen za dragocene informacije koje daju sliku o veštinama učenika i omogućavaju bolju pripremu daljeg nastavnog programa. Želeli smo dakle da ispitamo sposobnost studenata da samostalno iznesu neko zapažanje, svoj stav ili mišljenje i da na taj način aktivno primene prethodno usvojeno znanje. U nedostatku vremena za duže razmišljanje u prvi plan se stavlja efikasnost i konciznost u izražavanju. Takozvani „afektivni filter“, o kome govori Krašen u svojoj hipotezi o usvajanju jezika [4] je otežavajući faktor jer je rezultat anksioznosti često prouzrokovane upravo ovakvom vrstom testiranja. U radu sa odraslim polaznicima, takozvanoj andragoškoj nastavi, potrebno je imati u vidu psihološki aspekt i motivaciju polaznika koji su često mnogo zahtevniji i psihološki delikatniji u odnosu na mlađe polaznike [3]. Proces učenja trebalo bi da bude u tesnoj vezi i da prati život i zanimanja polaznika u najvećoj mogućoj meri jer se samo na taj način može razviti motivacija i u situaciji neinstitucionalnog učenja jezika.

Rezultati bi mogli da se iskoriste za bolje organizovanje nastave koja za cilj ima razvijanje usmenog izražavanja i komunikativne

kompetencije. Preslušavanjem materijala i sami učenici dobijaju povratnu informaciju, autoevaluacijom uočavaju sopstvene greške, shvataju njihovu prirodu i pokušavaju da pronađu način da ih i sami prevaziđu kako u samostalnom radu, tako i u saradnji sa nastavnikom. U svetlu modernih glotodidaktičkih teorija usvojićemo pristup greškama ne kao pukoj devijaciji od norme koju treba izbegavati i momentalno ispraviti, već kao individualnoj pretpostavci učenika o funkcionisanju lingvističkog sistema i verbalne komunikacije kojima se izlažu i koje usvajaju [2].

Za svrhe ovoga rada izdvojićemo usmeno izlaganje četiri učenika koje ćemo detaljnije analizirati. Radi uspešne analize potrebno je imati u vidu i ostale informacije kao što su maternji jezik, nivo znanja jezika studija, poznavanja ostalih stranih jezika, obrazovanje, profesija, kao i spontanost u komunikaciji tj. da li se radi o introvertnoj ili ekstrovertnoj osobi. U ovoj eksperimentalnoj grupi dvoje učenika su italofoni, jedan albanskog i jedan slovanačkog maternjeg jezika. Prvi učenik je albanskog maternjeg jezika, na doktorskim studijama medicine. Majka mu je govornik srpskog jezika iz Crne Gore dakle osnove jezika je usvojio u porodičnom krugu što objašnjava spontanost i neusiljenost u usmenom izražavanju. Od ostalih stranih jezika služi se ruskim, engleskim i italijanskim jezikom koji koristi u svakodnevnoj komunikaciji i za potrebe studiranja (*Transkripcija audio snimaka: Prvi učenik*: Na ovu sliku su mnogo ljudi ovi...oni su u restoranu i čini mi se da su srećni. Svi su mladi i ja mislim oni sad su videli, mislim da su videli utakmicu na televiziju. Ne znam za koga oni naviknuli se ja mislim možda njihova zem... njihova država...da njihova država igraju fudbal i oni su srećni dasu napravili gol, oni su pobedili. Svi su srećni i su u restoranu i piju voćne sokove i nešto drugo. *Druga učenica*: Na ovoj slici mislim da ljudi gledaju neko takmičenje ili fudbal ili ragbi jer su na stenama...na zidovima su televizije a svi su okrećeni prema jednoj koji mi ne vidimo a svi su veseli imaju ruke u zraku i da, kao da bi nešto vikali znači kao da je bio gol ili nešto tako. Onda

na stolima imaju piće uskoro su svi završili onda je možda i kraj takmice. Onda sve ovo se događa u nekom baru ili restoranu možda ali više mi se čini bar imaju i sve reklame od piva znači da, i Badvajzer tako da bi mogla biti i neka pivnica ili kafana.

Treći učenik: Mislim da mi smo u Americi u pabu, zato što vidim ima neki američki fudbal na televiziju i pivo su američki. Ima mnogo ljudi koji su...koji gledaju televiziju i ako bi mi nismo u Americi ja mogu da kažem oni gledaju fudbalski svetsko prvenstvo ali u Americi nije tako poznat fudbal zato što fudbal u Americi je američki fudbal i soker kao oni kažu naš fudbal nije tako poznat između američkih, najpoznatiji je između španskih ljudi koji žive u Americi. Ljudi su... mnogi su mlađi i ne znam tačno šta oni gledaju ali mislim da njegov tim je pobedio zato što sve su dobro...su dobri. I šta još...mislim da ovo je situacija i to je to.

Četvrti učenik: Mi smo u bare koji se nalazi u centru Beograda i mi se sviđa, lepo mi se sviđa, je kao engleski pub... pab. Ovde je grupa prijatelja koji su večerali zajedno i mnogo su pili piva i zadovoljni su jer njihov sportski tim pobedio je. Oni po televiziju videli su utakmicu fudbala ili ... fudbol....i....i tim srpski tim pobedio je no oni nisu sve Srbijani jer ovde je jedna para, Italijan....jedna italijanska para, ja vižu Mariju iz Trsta i njen muž koji se zove Đovani iz Neaplja, oni žive u Beogradu od deset godina, oni rade u Beogradu, ona jeona je(trenutak obeshrabrenja, nastavlja podstaknuta od nastavnika) tumač i prevodilac, dobro zna srpski jezik, francuski, poljski i engleski jezik i muž, njen muž radi kao lekar u bolnici u centru grada.....u centru grada, njihovi prijatelja su Zoran, Bosanac i Pavle iz Niša, ja vižu, ovde vižu i Katerinu i njen brat koji se zove Miloš, drugih ljudi ne znam).

U okviru morfoloških grešaka uočava se pogrešna upotreba padeža, posebno lokativa i akuzativa u funkciji priloške odredbe za mesto: [1] <...> *mislim da su videli utakmicu na televiziju* [2]. *Na ovu sliku su mnogo ljudi.* Ova greška je frekventna i na višim nivoima poznavanja jezika (B2 / C1), što je njegov slučaj, ali i kod bilingvalne dece koja ne žive u sredini gde se govori maternji

jezik. Svesni činjenice da inverzija ova dva padeža ne ometa komunikaciju, polaznici ne ulažu poseban napor u prevazilaženje ovog problema, posebno u usmenom izražavanju. U primerima [2] i [3] prisutna je greška u kongruenciji u broju: [3] *Njihova država igraju* <...>.

Od leksičkih grešaka uočavamo korišćenje neadekvatne reči: *naviknuli su*, umesto: *navijaju*, ali bi i u ovom slučaju iz konteksta bilo jasno na šta se misli: [4] *Ne znam za koga oni naviknuli se ja mislim možda njihova zem* <...> *njihova država, da njihova država igraju fudbal*. Moguće je da je u nemogućnosti da se seti prave reči student pribegao prvoj sličnoj reči koje je mogao da se seti. U primeru: [5] <...> *oni su srećni da su napravili gol*. Izraz *napravili gol* je interferencija i doslovan prevod italijanskog izraza: *hanno fatto / segnato un goal*. Na sintaksičkom planu, u istom primeru veznik: *da* je korišćen umesto prikladnijeg uzročnog veznika *što*. U izričnoj rečenici uočava se odsustvo veznika *da*: [6] *Svi su mladi i ja mislim oni sad su videli* <...>.

Korišćenje i raspored enklitika u rečenici problem su i na višem nivou poznavanja jezika pa i pored toga što se u usmenom izrazu ređe i teže uočava, ipak je prisutno u jednoj rečenici koja može da bude posledica interferencije italijanskog jezika: [7] *Svi su srećni i su u restoranu i piju voćne sokove*. Druga učenica je slovenačkog maternjeg jezika, visokog obrazovanja i otvorena u komunikaciji. Srodnost maternjeg i ciljnog jezika u ovom slučaju znatno olakšava izražavanje uz interferencije tj. korišćenje reči maternjeg jezika: [8] *Na stenama* <...> *na zidovima su televizije* [9]. *Onda sve ovo se dogaja u nekom baru* <...> .

Na morfološkom planu prisutne su greške konjugacije glagola, duge množine imenice muškog roda i palatalizacije: [11] *Na zidovima su televizije a svi su okrećeni* <...>. Glagol *okrenuti se* nalazimo u formi: *okrećeni* umesto *okrenuti*, pretpostavljamo zbog sličnosti sa glagolom: *krenuti, kreću*. U istoj rečenici primećujemo neprecizno korišćenje reči: *televizije*, umesto: *televizori* [12]; *na stolima* [13]; *na ovoj slici*. U odnosnoj rečenici nepravilna kongruencija odnosne zamenice *koji*: [14] *Na zidovima*

su televizije a svi su okrećeni prema jednoj koji mi ne vidimo. Pogrešna upotreba kondicionala: [15] *svi su veseli imaju ruke u zraku i da, kao da bi nešto vikali.*

Iz ovih primera i celokupnog audio snimka čiju tanskripciju navodimo na kraju teksta, uočava se da greške ne ometaju spontanost u izražavanju i svakako ne utiču na prenošenje poruke koja je jasna i efikasna. Treći učenik je italofon, visokog obrazovnog profila, komunikativan. U toku izlaganja frekventno ponavlja reči koje su mu bliske, poput internacionalizama uz interferenciju italijanskog i engleskog jezika: [16] *<...> oni kažu naš fudbal nije tako poznat između američanskih, najpoznatiji je između španskih ljudi koji žive u Americi.* Izraz: *poznat između* je doslovan prevod italijanskog: *conosciuto tra. Amerikanskih i španskih ljudi*, preuzeto iz engleskog: *american, spanish people* [17]; *Sve su dobro, su dobri* je doslovan prevod italijanskog: *stanno tutti bene.* Od ostalih grešaka izdvajamo inverziju lokativa i akuzativa: [18] *Ima neki američanski fudbal na televiziju <...> .* Kongruencija u rodu i broju i konjugacija glagola: [19] *i pivo su američanski* [20]; *Ljudi su, mnogi su mlađi <...> mislim da njegov tim je pobede* [21]. *Oni gledaju fudbalski svetsko prvenstvo.* Četvrta učenica je takođe italijanskog maternjeg jezika sa dobrim poznavanjem ruskog jezika, visokog obrazovanja, širokih interesovanja ali introvertna i napeta u komunikaciji. Na sredini iskaza je obeshrabrena, onda na podstrek nastavnika nastavlja prepričavajući delove prethodno naučenih lekcija koje stavlja u ovaj kontekst. Primećuje se jaka interferencija ruskog jezika, posebno u leksici: [22] *mi smo v bare / po televiziju / para / vižu / iz Neaplja / angleski / gorad.* Interferencija italijanskog jezika: [23] *Oni žive u Beogradu od deset godina* (da dieci anni). Hipergeneralizacijom izvodi etnonim Srbi po uzoru na Italijani: [24] *<...> no oni nisu sve Srbijani <...> .* Konjugacija glagola i upotreba padeža: [25] *<...> mnogo su peli piva* [26]; *Ovde vižu i Katerinu i njen brat koji se zove Miloš.* Položaj enklitika u rečenici: [27] *Mi smo v bare koji se nalazi u centru Beograda i mi se sviđa, lepo mi se sviđa, je kao engleski pub* [28]. *<...> i zadovoljni su jer njihov sportski tim pobedio je.*

Često primenjuje strategiju izbegavanja usled velike anksioznosti i straha da ne pogreši. Time se ne dobija potpuna slika usvojenog znanja jer su mnogi izrazi izgovoreni mehanički sledeći tekst lekcija koje su prethodno rađene na času. Poređenjem grašaka učenice u pismenom i usmenom izražavanju uočava se da je pasivno poznavanje jezika na znatno višem nivou u odnosu na aktivno. Rezultati ovakve vreste testa tj. analiza grešaka može da nam da odgovor na neke od sledećih pitanja: Koji je nivo usmenog izražavanja učenika? Da li učenik sledi adekvatan program i kako bi on mogao da se modifikuje ili usavrši? Koje su njegove/njene jače strane, a koje su im slabosti? Koliko je uspešno učenik savladao pređeno gradivo? [8]. Greške koje smo analizirali su prvenstveno leksičke i morfološke prirode. Uočava se da su učenici na višim nivoima (prvi i drugi učenik) spontaniji u prenošenju poruke koja teče fluidno ali pri tom ne vode uvek računa o preciznosti iskaza. Sa druge strane, učenici sa nižim nivoom su precizniji u formulisanju rečenica i primeni gramatike (u odnosu na njihov nivo) mada im nedostaje leksički fond što prevazilaze ponavljanjem reči ili korišćenjem reči iz drugih jezika koje poznaju. I sami učenici su autoevaluacijom nakon preslušavanja audio materijala došli do zaključka da je neophodan konstruktivniji rad na gramatici i otklanjanju fosiliziranih grešaka (prva grupa, viši nivo), odnosno da moraju da prodube pitanje leksike i posvete se otklanjanju interferencija u ovom slučaju ruskog i italijanskog jezika (druga grupa, niži nivo). Sintaksičke greške su u drugom planu jer dinamika komunikacije kao i složene strukture psihičkih procesa koji se aktiviraju u govornom iskazu dovode do toga da svaka rečenica predstavlja lični pečat autora, njegovih misli, pogleda na svet ali i emotivnog stanja, te u situacijama komunikacije na stranom jeziku ne sledi nužno logiku maternjeg jezika. Potrebno je imati u vidu da je govorni jezik sklon stalnim promenama, pravila se ne mogu uvek podvesti pod precizne formule niti obuhvatiti sve jezičke modele i komunikativne situacije te s toga jezik treba shvatiti kao „funktionalni sistem,, koji je u neraskidivoj vezi sa semantikom i pragmatikom [7; 5]. Jedan od osnovnih ciljeva

nastave koja potencira komunikativni pristup i usmeno izražavanje treba da bude razvijanje autonomije i samostalnog pristupa nastavi koja vodi ka uspešnoj primeni teorijski usvojenog znanja.

LITERATURA

1. Candlin C. and Mercer, N. (eds.) *English Language Teaching in its Social Context*. – London : Routledge, 2001. – 352 p.
2. Cattana A. and Nesci M. T. *Analizzare e correggere gli errori* / A. Cattana and M. T. Nesci. – Perugia, 2004. – Guerra edizioni. *Common European Framework of Reference*: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf
3. Knowles M. S. *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy* / M. S. Knowles. – New York : Cambridge, The Adult Education Company, 1980. – 393 p.
4. Krashen S. *Principles and Practice in Second Language Acquisition* / S. Krashen. – University of Southern California, 1982. – 202 p.
5. Perišić Arsić O. *Analiza grešaka u srpskom kao stranom na primeru italofona* / O. Perišić Arsić // *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III*; ur. V. Krajišnik. Filološki fakultet. – Beograd : Centar za srpski kao strani jezik, 2016. – S. 155–168.
6. Underhill N. *Testing spoken language* / N. Underhill. – Cambridge : Cambridge University Press, 1987. – 128 p.
7. Terić G. *Sintaksa italijanskog jezika* / G. Terić. – Beograd : Filološki fakultet, 2005. – 256 s.
8. Young R., Weiyun He. A. (eds.) *Talking and Testing. Discourse Approaches to the Assessment of Oral Proficiency*. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 1998. – 395 p.

О. Перішич Арсіч,

викладач сербської мови як іноземної, докторант
факультету мов, літератур та сучасної культури,
Туринський університет, Італія,
Via S. Ottavio, 20–10124, Torino,
tel. : 0116709715,
oljaarsic@hotmail.com

УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК УСНОГО МОВЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ СЕРБСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

В роботі зроблено аналіз усних доповідей студентів, що вивчають сербську мову як іноземну на рівні В 2 та С 1. Для аналізу студентам було запропоновано самостійно описати те, що вони бачать на певній картині. Відповіді записувалися на диктофон. Метою було оцінювання та самооцінювання навичок і можливостей студентів ефективно, зрозуміло формулювати свої спостереження, думки, міркування, а також дослідження основних стратегій, які використовують учні в процесі мовленнєвих труднощів. Під час прослуховування разом з викладачем аудіозаписів студенти мали можливість звернути увагу на свої помилки, зафіксувати їх та усвідомити. Зазначено, що необхідність оцінювання та самооцінювання усного мовлення є одним із ефективних шляхів у методиці викладання мови. Результати тестування дозволили зробити цікаві спостереження щодо кореляції між видом усних помилок та характеристиками учнів (загальна освіта, рівень володіння іншими іноземними мовами, здатність до спонтанної комунікації тощо).

Ключові слова: усний дискурс, сербська мова як іноземна, оцінка, самооцінка, аналіз помилок.

O. Perishich Arsich,

Department of Foreign Languages and Literature
and Modern Culture,
Doktorand (digital humanities),
University of Turin,
Via S. Ottavio, 20-10124, Torino,
tel. : 0116709715,
oljaarsic@hotmail.com

IMPROVEMENT OF ORAL SKILLS IN TEACHING SERBIAN AS FOREIGN LANGUAGE

Summary

This paper analyses registrations of spoken discourse by adults who attended courses of the Serbian language as foreign at B2 and C1 levels.

A common check of the apprehended knowledge consisted of a task during which students needed to describe a photograph without a teacher's help. The goal of this task was to check the students' ability to clearly and fluently express their opinion or to describe what they see. The goal was also to notice the strategies of avoidance which the students use. While listening to their audio registrations and through the auto-evaluation, the students get clear feedback on their knowledge and improvements they have made, as well as on their errors which are, in this way, more easily noticed. Therefore, this article is closely focused on the evaluation of oral discourse necessary for the improvement and development in didactics (teaching practice). These tests have produced interesting results which consider correlation between the level of their knowledge and the mistakes surfacing at these levels, and even the other traits that influence each student (their education, knowledge of any other foreign language, and spontaneity while communicating).

Key words: spoken discourse, the Serbian language as foreign, evaluation, auto-evaluation, error analysis.

Надійшла до редакції 29.09.2016 р.

UDK 81-119+81'366+811.162.1+ 811.163.41

A. Skupin,

doktorantka Filologicznych Studiów Doktoranckich,
Uniwersytet Gdański,
Wydział Filologiczny, Katedra Sławistyki,
ul. Wita Stwosza 51, 80-308, Gdańsk, Polska,
tel. : (+48)58-523-30-01,
agata.skupin@gmail.com

KOGNITYWNE UJĘCIE RELACJI PODOBIEŃSTWA W SŁOWOTWÓRSTWIE NA PRZYKŁADZIE POLSKICH I SERBSKICH NAZW PTAKÓW

Artykuł skupia się na jednym z rodzajów podobieństwa obecnych w języku – podobieństwie w ujęciu kognitywnym. Na